

Орієнтаційна Програма «Здоров'я підлітків» для Медичних Працівників та інших спеціалістів, що надають медико-соціальні послуги підліткам.

Модуль Б

Посібник для викладача

Значення підліткового періоду та його важливість для системи охорони здоров'я

Київ-2009

Заняття та заходи	Сторінка	Час	Матеріали та джерела
Частина А			
Заняття 1 Введення в модуль Цілі модулю Вибіркова перевірка	Б - 5	10 хв.	Посібник з модулю Б Слайди Б1-1,Б1-2
Заняття 2 Що я пам'ятаю про свою юність Самостійна робота Зворотний зв'язок з учасниками й обговорення на пленарному занятті	Б - 7	15 хв.	Стендові блокноти Б1, Б2, Б3
Заняття 3 Природа та послідовність змін і подій, що відбуваються у підлітковому віці Міні-лекція Робота в групах Зворотний зв'язок з учасниками й обговорення на пленарному занятті	Б - 9	35 хв.	Стендові блокноти Б4 Слайди Б 3-1
Заняття 4 Що особливого у підлітковому віці «Мозкова атака» Групи, що “дзичать”	Б - 12	20 хв	Стендовий блокнот Б5
Частина Б			
Заняття 5 Обговорення на пленарному занятті Огляд на пленарному занятті	Б - 14	20 хв	Стендовий блокнот Б 6, Б 7
Заняття 6 Проблеми із здоров'ям підлітків Міні-лекція Місцеві дані про здоров'я та розвиток підлітків Міні-лекція Проблеми здоров'я підлітків в Україні Обговорення на пленарному занятті	Б - 16	30 хв	Стендовий блокнот Б8,Б9 Слайди Б 6-1,Б 6-2 Б 6-3, Б 6-4, Б 6-5, Б 6-6,Б 6-7 Б 6-8, Б 6-9, Б 6-10 поБ 6-15
Заняття 7 Навіщо інвестувати в охорону здоров'я та розвитку підлітків? Дискусія Огляд на пленарному занятті	Б - 26	15 хв	Стендовий блокнот Б10 Слайд Б7-1
Заняття 8 Керівні принципи, на яких заснована Орієнтаційна Програма Міні-лекція Обговорення на пленарному занятті	Б - 28	10 хв	Слайди Б9-1,Б9-2,Б9-3
Заняття 9 Огляд модулю Огляд робочих аркушів вибіркової перевірки Огляд цілей Індивідуальний Щоденник Орієнтаційної Програми (ЩОП) Нагадування та закриття	Б – 31		Стендовий блокнот Б11, Б12 Слайди Б1-1,Б1-2
Додаток 1	Б – 33		
Додаток 2	Б - 36	10 хв	
Всього по модулю Б - 2год 45 хв			

Контрольний перелік для підготовки модулю

Контрольний перелік для підготовки модулю містить важливу інформацію, включаючи нагадування, “корисні поради”, списки матеріалів та обладнання, необхідних для проведення даного модулю. Ми рекомендуємо вам заздалегідь перевірити наявність всього необхідного за контрольним переліком.

Попередня підготовка до модулю

- Переконайтеся, що у вас досить копій посібників з модулю (ПМ) для всіх учасників;
- Переконайтеся, що стендові блокноти готові для роботи в групах;
- Зберіть дані про стан здоров'я та розвиток підлітків на місцевому рівні, наприклад, основні причини захворюваності та смертності, та підготуйте слайди для доповнення до глобальних даних;
- Переконайтеся, що викладачі знайомі зі своїми функціями під час проведення своїх занять.

Матеріали і аудіо-відео обладнання

- **Матеріали:**

- *Стандартні*

- Посібник з модулю (ПМ)
 - Слайди
 - Стендові блокноти
 - Кольорові картки «НМАУ»
 - Робочі акуші вибіркового перевірок
 - Шкала виміру настрою
 - Дошка актуальних проблем
 - Індивідуальний Щоденник Орієнтаційної Програми (ЩОП).

- *Специфічні для модулю*

- Слайди з інформаційними даними по країні, де проводиться семінар Приклади статей про підлітків в місцевих журналах і газетах

- **Обладнання:**

- Відео/слайд проектор (мультимедійне обладнання) або графопроєктор
 - Стендові блокноти з порожніми листами
 - Липка стрічка, шпильки або клей
 - Таблички з іменами
 - Кольорові фломастери
 - Блокноти
 - Фломастери
 - Ручки.

Попередня підготовка підлітків, які візьмуть участь в семінарі

Якщо ви прийняли рішення, що в роботі семінару братимуть участь підлітки, ми рекомендуємо вам заздалегідь провести роботу з підлітками-учасниками, аби пояснити їм їх роль, відповісти на питання та визначити відповідні приклади листів для прочитання вголос з перерахованих нижче джерел:

Місцеві журнали для підлітків (для навчання способу життя підлітків).

Листи підлітків, що звертаються за допомогою в розділах “Крик душі”. Переконайтеся, що листи пов'язані з темою заняття, і що вони звучать актуально для підлітків, які беруть участь в роботі семінару.

Статті, опубліковані місцевими засобами інформації з підліткового питання, й інформацію, які вони містять про проблеми підлітків.

Огляд модулю

Цей модуль під назвою “*Значення підліткового періоду та його важливість для громадської охорони здоров'я*” закладає основу для всіх подальших. Він складається з двох частин і містить огляд важливих аспектів підліткового здоров'я та розвитку, які детальніше розглядаються в подальших модулях.

У частині А будуть проведені вправи з використанням особистого підліткового досвіду учасників, щоб допомогти їм зрозуміти, що особливого таїть в собі підлітковий період.

Частина Б в деталях досліджує доступні дані з таких питань:

- Сприйняття підлітками та дорослими проблем, пов'язаних із здоров'ям підлітків
- Раціональність інвестування в охорону здоров'я підлітків
- Основні принципи роботи з підлітками.

Заняття 1

10 хв

Вступ до модулю

Мета заняття

- **Короткий огляд модулю, включаючи його цілі.**

захід 1-1

Цілі модулю

Почніть з привітання учасників.

Нагадаєте учасникам записувати будь-які питання на Дошці актуальних проблем і попросіть їх робити це на перервах.

Покажіть цілі модулю (слайди Б1-1 і Б1-2) та прочитайте їх вголос по черзі.

КОРИСНА ПОРАДА

Пропонуйте учасникам ставити питання та піднімати будь-які проблеми, що хвилюють їх, якщо такі є.

Підкресліть, що оскільки на даному модулі кожному потрібно інтенсивно попрацювати, необхідно дотримуватися тимчасових рамок, встановлених для даного заняття.

СЛАЙД Б 1-1

Цілі модулю

- Пригадати особистий підлітковий досвід учасників, як позитивний, так і негативний
- Дати визначення термінам “підлітковий період” і трьом віковим групам - “молоді люди”, “підлітки” та “молодь”
- Описати, як підлітковий досвід сучасних підлітків відрізняється від досвіду учасників, коли вони були підлітками
- Описати природу та послідовність змін у підлітковому періоді

СЛАЙД Б 1-2

Цілі модулю

- Надати дані з обраних пріоритетних питань, що зачіпають інтереси підлітків
- Надати інформацію, що підтверджує важливість здоров'я молодих людей та їх звичок, що впливають на стан здоров'я суспільства в цілому. Визначити причини, що доводять необхідність інвестування у сферу охорони здоров'я та розвитку підлітків. Викласти основні принципи роботи, розроблені ВООЗ, ЮНФПА та ЮНІСЕФ, з поліпшення стану здоров'я та розвитку підлітків
- Визначити провідні принципи, якими повинні керуватися медичні працівники та інші спеціалісти, що надають медико-соціальні послуги підліткам, при наданні їм медико-соціальної допомоги

захід 1-2

Вибіркова перевірка

Роздайте учасникам робочі аркуші вибіркової перевірки від 1 до 5 (додаток 1).

Поясніть, що метою проведення вибіркової перевірки є допомога учасникам в оцінці набутих знань або змін, що відбулися у їх ставленні до проблеми в процесі участі в роботі модулю.

Проінформуйте учасників, що аркуші вибіркової перевірки не збиратимуться, не оцінюватимуться або не перевірятимуться жодним з викладачів.

Попросіть учасників заповнити робочі аркуші по мірі своїх можливостей і зберегти їх для порівняння при огляді модулю. Дайте їм декілька хвилин, щоб виконати завдання.

Поясніть учасникам, що ви обговорюватимете відповіді на останньому занятті модулю, і що ви відповісте на будь-які виниклі питання або коментарі.

Роз'ясніть учасникам інструкції, записані на кожному робочому аркуші вибіркової перевірки, і переконаєтеся, що вони зрозуміли, як правильно їх заповнювати.

КОРИСНА ПОРАДА

Для детальнішої інформації з використання робочих аркушів вибіркової перевірки, див. Частина 1 Посібника для викладача .

Заняття 2

Що я пам'ятаю про свою юність

15 хв

Цілі заняття

зробити акцент на цілях

- Дати можливість учасникам поділитися власним досвідом
- Допомогти їм відобразити особистий позитивний і негативний досвід підліткового періоду
- Обговорити, чим досвід учасників, коли вони були підлітками, відрізняється від досвіду сучасних підлітків.

захід 2-1

Самостійна робота

Прикріпіть заздалегідь підготовлений аркуш **стендового блокноту Б-1** з вказаним завданням на видне місце. Якщо потрібно, звернутись до цілей.

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-1

Запишіть ключові моменти своєї юності.

Поясніть учасникам, що кожен повинен записати на картці один найяскравіший момент з особистого досвіду (не більше 10 слів). Цей спогад може бути пов'язаний як з позитивними (щасливими), так і з негативними (нещасливими) емоціями. Найважливіше, що саме ці почуття вони переживали в цей період. **На картках повинні бути відображені емоції.**

Перевірте, чи всі зрозуміли це завдання. Наведіть приклади спогадів, такі як перша закоханість, розлучення батьків

захід 2-2

Зворотний зв'язок з учасниками й обговорення на пленарному занятті

Поки учасники записують спогади з особистого досвіду, повісьте на стіну листок **стендового блокноту Б 2**.

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-2

Спогади

Ризики поведінки

Позитивний/щасливий досвід

Негативний/нещасливий досвід

Підкресліть, що буде дотримуватися правило анонімності (учасникам не треба писати свої імена на картках), не треба хвилюватися, що доведеться розкривати особистий досвід або спогади, що носять делікатний характер.

Коли всі учасники закінчили заповнення своїх карток, попросіть їх покласти картки обличчям донизу на столі (або на підлозі) в центрі кімнати. Потім попросіть двох учасників вийти вперед і прочитати одну з надписаних карток. Після чого група повинна вирішити, чи віднести цей випадок до позитивної або негативної категорії емоцій.

Прикріпіть картки до аркуша стендового блокноту з відповідним заголовком. Коли процес налагодиться, попросіть інших учасників допомогти двом першим, щоб прискорити розділення карток по різних категоріях.

Розглядайте питання учасників. У більшості випадків в учасників не виникатиме розбіжностей, до якої групи віднести картку (щасливої або нещасливої). Проте, будьте готові, що можуть виникати розбіжності з приводу того, до якої групи віднести ту чи іншу картку. Ви можете подумати та додати нову групу (наприклад, щаслива/нещаслива) або ще краще, попросіть учасників придумати нову групу.

Відзначайте переламні моменти. У ході виконання вправи ви зрозумієте, що деякий досвід, навіть якщо він негативний і хворобливий (наприклад, провал на важливому іспиті), змусив когось більше працювати та залишив про себе пам'ять, як про важливий переламний момент. Запитайте учасників, не хотіли б вони позначати картки (наприклад, зірочкою), на яких вказані переламні моменти.

КОРИСНА ПОРАДА

Аби порівняти досвід сучасних підлітків із досвідом підлітків минулих років, ви можете попросити учасників коротко відповісти на питання, вказане на **Стеновому блокноті Б-3**.

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-3

Як відрізняється досвід сучасних підлітків від досвіду учасників семінару?

Будь ласка, обґрунтуйте свою відповідь

По мірі виникнення в учасників думок, різних або схожих, записуйте їх на стендовому блокноті. Заохочуйте взаємодію між учасниками. Попросіть їх відповідати на коментарі та питання своїх колег, підкресливши, що, обмінюючись досвідом і думками таким чином, вони сприяють процесу взаємного навчання. Зробіть акцент на тому, що сильно варіюючий підлітковий досвід може бути обумовлений різницею у статевій і віковій приналежності, різною обстановкою в сім'ї, соціально-економічними умовами, культурою, місцем проживання тощо. Після закінчення даної вправи подякуйте учасникам і підкресліть, що їх участь на семінарі збагатила процес взаємного навчання.

КОРИСНА ПОРАДА

Пам'ятайте, що ця вправа може викликати сильну емоційну реакцію (таку, як смuteк або злість). Будьте напоготові, якщо хтось з учасників захоче поговорити з вами про свої відчуття або висловити вам свої думки

Заняття 3

35 хв

Природа та послідовність змін і подій, що відбуваються у підлітковому віці

Мета заняття

- Допомогти учасникам зрозуміти природу та послідовність змін, які відбуваються у підлітковому періоді.

захід 3-1

Міні-лекція

На міні-лекції будуть розглянуті різні етапи підліткового періоду. Це вдалий момент, щоб ознайомити учасників із термінами та віковими групами, представленими на **слайді Б3-1**.

СЛАЙД Б 3-1

Визначення

Згідно Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)

- “Підлітковий період” - від 10 до 19 років
- “Молодь” - період від 15 до 24 років
- “Молоді люди” - період від 10 до 24 років

Згідно законодавства України:

- Діти підліткового віку - це діти 15-17 років включно (тобто 17 років 11 місяців 29 днів).
Наказ МОЗ від 12.12.2002, №465

Оскільки на даному слайді згадані вікові межі підліткового періоду, це може бути вдалим моментом для того, щоб до початку роботи в групах ознайомити учасників із визначеннями.

Тема для обговорення

ВООЗ розглядає як біологічні (фізичні та фізіологічні), так і соціально-економічні критерії підліткового віку.

ВООЗ також вважає, що підлітковий період – це швидше етап особистого життя, а не просто фіксований віковий проміжок. Цей етап особистого життя по-різному розглядається різними суспільствами.

захід 3-2

Робота в групах

Поясніть, що таке робота в групах. У даній вправі учасники повинні будуть знайти три приклади подій і змін, що відносяться до трьох різних категорій: **фізичної, психофізіологічної та соціальної**.

Покажіть підготовлену порожню таблицю (**стендовий блокнот Б-4**) про природу та послідовність змін і подій, що відбуваються у підлітковому віці (один із способів виконати цю вправу – це з'єднати два-три аркуші стендового блокноту). Попросіть учасників розділитися на невеликі групи, розбившись за порядком номерів на 1, 2 і 3, переконавшись, що всі учасники рівномірно розподілилися по групах. Всі учасники з номером “один” формують першу групу; з номером “два” – другу групу, і всі з третім номером утворюють групу три. Це дозволить рівномірно розбити всіх учасників на однорідні групи, а не утворити групи, сформовані за принципом “всі колеги разом”.

За визначенням ВООЗ:

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-4			
Природа та послідовність змін і подій, що відбуваються у підлітковому періоді			
Зміни/ події, що відбуваються у підлітковому віці	Ранній підлітковий період (10-13)	Середній підлітковий період (14-16)	Пізній підлітковий період (17-19)
Фізичні			
Психофізіологічні: Когнітивні й Емоційні			
Соціальні			

ПРИМІТКА

Кожна група працюватиме над окремою колонкою. Це означає, що вони повинні розглянути фізичні, психофізіологічні та соціальні зміни та події, події на певному етапі підліткового періоду (ранній, середній і пізній).

Попросіть групи пересунутися в різні частини кімнати та дайте їм близько 15 хвилин для заповнення своєї частини таблиці. Роздайте картки, фломастери та шпильки або клей кожній групі.

Надайте учасникам інформацію, **що дані цієї таблиці є в додатку 2 Посібника для учасника**.

захід 3-3

Зворотний зв'язок з учасниками й обговорення на пленарному занятті

Коли учасники провели досить часу, працюючи в групах (15 хвилин), попросіть членів кожної групи підійти та заповнити свою частину таблиці.

Попросіть учасників давати коментарі та ставити питання, а також проведіть коротку дискусію перед виходом наступної групи.

КОРИСНА ПОРАДА

Очевидно, учасники порушають питання різниці між жіночим і чоловічим підлітковим досвідом (наприклад, відносно початку пубертатного періоду). До початку вправи порадьте учасникам давати свої відповіді, враховуючи статеву приналежність, і вказувати, говорять вони про підлітків чоловічої або жіночої статі або про обох статей.

Можливо, що одна або більше групи скажуть, що зміни та події, які вони визначили, не можуть бути віднесені до якоїсь однієї конкретної категорії, а підходять до кожної категорії, як по горизонталі, так і по вертикалі. Погодьтеся, що це дуже важливий момент, і попросіть учасників відзначати, коли зміни та події підліткового періоду неможливо обмежити лише однією графою в таблиці. Ви можете навести приклад, що вторинні статеві ознаки з'являються у ранньому підлітковому періоді та продовжують формуватися у середньому та пізньому підлітковому періоді.

Деякі учасники можуть заявити, що обговорювані зміни та події відбувалися через різні фактори, такі як спадкові характеристики та гормональні зміни. Визнайте, що це правильно, і зробіть наголос на тому, що у фокусі даного заняття знаходяться події та зміни, що сталися, а не чинники, які сприяли їх появі. Після того, як всі три групи представили свої дані, попросіть учасників внести додаткові коментарі або поставити питання.

В кінці подякуйте учасникам і попросіть їх прочитати розділ в посібнику, де підсумовувані зміни та події, що відбуваються у підлітковому періоді (Таблиця 2. Етапи підліткового періоду). Попросіть прочитати його пізніше.

Заняття 4

Що особливого у підлітковому віці?

20 хв

Цілі заняття

Показати, чим відрізняються підлітки від дітей і дорослих.

КОРИСНА ПОРАДА

Якщо серед присутніх учасників є підлітки, то вони зможуть передати, що вони думають та як почуваються; якщо підлітків серед учасників немає, то можливо, що точки зору, що висловлюються на занятті, відображатимуть лише думку дорослих про підлітків. Дане заняття добре підводить нас до наступного заняття з питань, що хвилюють підлітків відносно свого здоров'я.

захід 4-1

“Мозкова атака”

Поясніть, що учасникам необхідно коротко провести пошук творчих ідей (“мозкова атака”) з приводу особливостей підліткового періоду, які додають йому особливості особливого етапу в житті людини. Відображення загальних особливостей підлітків може послужити хорошою основою для майбутньої роботи, коли почнеться дослідження питань здоров'я з точки зору підлітка. Для початку “мозкової атаки” напишіть наступні слова (**стендовий блокнот Б-5**) зверху.

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-5

Особливості підліткового віку **Значення для системи охорони здоров'я**
*Друге десятиліття -
вже не діти, але ще не дорослі*

Попросіть учасників назвати особливості підліткового віку, які відрізняють цей період від дитинства і зрілості. І потім визначте важливість для системи охорони здоров'я

Поясніть, що кожен учасник може підняти руку та внести пропозицію, і що ви розглянете всі пропозиції. Запросіть двох добровольців, які по черзі записуватимуть на стендовому блокноті всі пропозиції, внесені учасниками. Один записуватиме особливості підліткового віку, а інший – значення для громадської охорони здоров'я.

Щоб оживити зовнішній вигляд написаного на стендовому блокноті, запропонуйте робити різні записи різними кольоровими ручками

КОРИСНА ПОРАДА

Щоб оживити зовнішній вигляд написаного на стендовому блокноті, запропонуйте робити різні записи різними кольоровими ручками.

Дайте подумати про можливі шляхи впливу на систему охорону здоров'я. Використовуйте будь-який з наведених нижче прикладів, щоб ініціювати процес роботи:

- Однолітки для підлітків набувають великого значення у порівнянні з дитинством (навчання однолітками може стати важливою стратегією для ознайомлення підлітків з ключовими питаннями здоров'я).
- Підлітки можуть відчувати себе безглуздо у спілкуванні з дорослими та здаватися непривітними; навчання медичних працівників та інших спеціалістів допоможе їм зрозуміти особливості підліткового періоду та покаже їм найбільш ефективні шляхи роботи з підлітками.

Заняття 5

20 хв

Проблеми здоров'я підлітків та їх сприйняття дорослими

Мета заняття

- Досліджувати проблеми здоров'я підлітків та їх сприйняття дорослими.

Обговорення на пленарному занятті

Зупиніться на заходах даного заняття, на якому учасники повинні висловити свою думку з приводу:

- а) листів підлітків у місцеві журнали в колонку “крик душі”, та
- б) вирізків статей про підлітків у місцевих газетах.

Також скажіть учасникам, що ви дасте детальніші пояснення по ходу заняття.

Листи в колонку “крик душі” Статті в журналах або газетах

Попросіть підлітків, що беруть участь у роботі модулю, прочитати деякі листи в колонку “крик душі” (додаток 2), або підготовлені статті з журналів і газет, взятих з місцевих журналів (або підготовлених заздалегідь, якщо немає доступних місцевих журналів). Якщо серед учасників семінару немає підлітків, то зверніться до учасників з проханням прочитати три або чотири листи по черзі. При читанні кожного листа просіть учасників робити зауваження та записуйте важливі моменти на **стендовому блокноту Б-6**

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-6

- З якими проблемами, пов'язаними із здоров'ям, стикаються підлітки?
- Як вони повідомляють про це дорослих?
- Що можна запропонувати в даній ситуації?
- Що думають і відчувають підлітки з приводу проблем, пов'язаних з їх здоров'ям?

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ЗАНЯТТЯ

Зверніть увагу учасників на той факт, що погляди підлітків на зміни та події, через які вони проходять, часто відрізняються від поглядів дорослих.

КОРИСНА ПОРАДА

Прочитані листи та статті можуть сколихнути сильні емоційні реакції та думки. У такому разі, підкресліть, що осуджуючий підхід до думки інших учасників є лише перешкодою в процесі вільного обміну інформацією між дорослими та підлітками, включаючи медичних працівників.

З даної вправи ви можете зробити декілька важливих висновків, наприклад:

- Проблеми, що хвилюють підлітків, більше пов'язані з їх найближчим майбутнім, тоді як дорослих більше непокоїть віддалене майбутнє.
- Різні групи підлітків можуть хвилювати різні проблеми. Наприклад, підлітки чоловічої та жіночої статі, підлітки, що перебувають і не перебувають у шлюбі, міські та сільські підлітки можуть мати різні інтереси та турботи.
- Розуміння інтересів і турбот, а також основних причин, пов'язаних з ними, може допомогти дорослим ефективніше збудувати свою роботу з підлітками.

Заняття 6

30 хв

Проблеми здоров'я підлітків

Мета заняття

- Зробити огляд проблем, пов'язаних із здоров'ям підлітків у глобальному масштабі.
- * Зробити огляд проблем, пов'язаних із здоров'ям підлітків в Україні та на місцевому рівні.

Поясніть, що дане заняття складається з трьох частин:

1. У першій частині опишіть класифікацію проблем і шкідливих звичок, пов'язаних із здоров'ям;
2. У другій частині, по можливості, надайте учасникам інформацію про ситуацію із здоров'ям підлітків у світовому масштабі, в Україні і місцевому рівні;
3. У третій, завершальній частині, змалюйте моменти, які необхідно враховувати при розробці списку пріоритетних проблем, пов'язаних із здоров'ям, (і шкідливих звичок) у відповідних суспільствах.
4. Зверніть увагу на дані **таблиці 1 на сторінці 11 Посібника для учасника (населення)**

захід 6-1

Міні-лекція

Попросіть учасників звернутися до посібника та вкажіть на таблицю під назвою “Класифікація хвороб і шкідливих звичок, пов'язаних із здоров'ям, серед молодих людей у країнах, що розвиваються”, яка наведена нижче. Інформація дана в **таблиці 3 на сторінці 18 Посібника для учасника**

Розберіть разом назву кожної колонки в таблиці і дайте учасникам декілька хвилин, щоб засвоїти інформацію.

Зробіть оголошення, що зараз ви представите дані про стан рівня захворюваності та смертності в результаті наявності проблем із здоров'ям і шкідливих звичок у світовому масштабі.

Класифікація хвороб і шкідливих звичок, пов'язаних із здоров'ям серед молодих людей у країнах, що розвиваються				
Захворювання, шкідливі звички типові для молодих людей	Захворювання та шкідливі звички, які уражають молодих людей різною мірою	Захворювання, які клінічно виявляються у молодих людей, але починаються вже в дитинстві	Захворювання та шкідливі звички молодих людей, наслідки яких справляють вплив на здоров'ї молодих людей у майбутньому	Захворювання що уражають в основному дітей, але що спостерігаються частіше в у молодих людей, ніж у дорослих
Захворювання:	Захворювання:	Захворювання:	Захворювання:	Захворювання:
Порушення вторинного статевого розвитку	Материнська захворюваність і смертність	Хвороба Шагаса	ЗПСШ (включаючи ВІЛ)	Недостатність харчування
		Ревматичні поразки серця	Лепра	
			Захворювання зубів	Малярія
		ЗПСШ (включаючи ВІЛ)	Поліомієліт	
Труднощі психо-соціального розвитку	Туберкульоз			Гострі респіраторні інфекції
	Шистосомоз			
	Гельмінтоз			
Субоптимальне зростання підлітків	Психічні порушення			
	Шкідливі		Шкідливі звички:	
	Зловживання алкоголем та іншими шкідливими речовинами		Куріння, алкоголем і наркотиками	
			Недостатній раціон харчування	
	Травми		Низька фізична активність Небезпечні статеві стосунки	
На частку молодих людей припадає значна кількість випадків захворювань, оскільки вони складають велику частину населення в більшості країн, що розвиваються				

Покажіть слайди з Б 6-1 по Б 6-5 та вивчіть їх разом з учасниками, один за іншим, використовуючи теми для обговорення

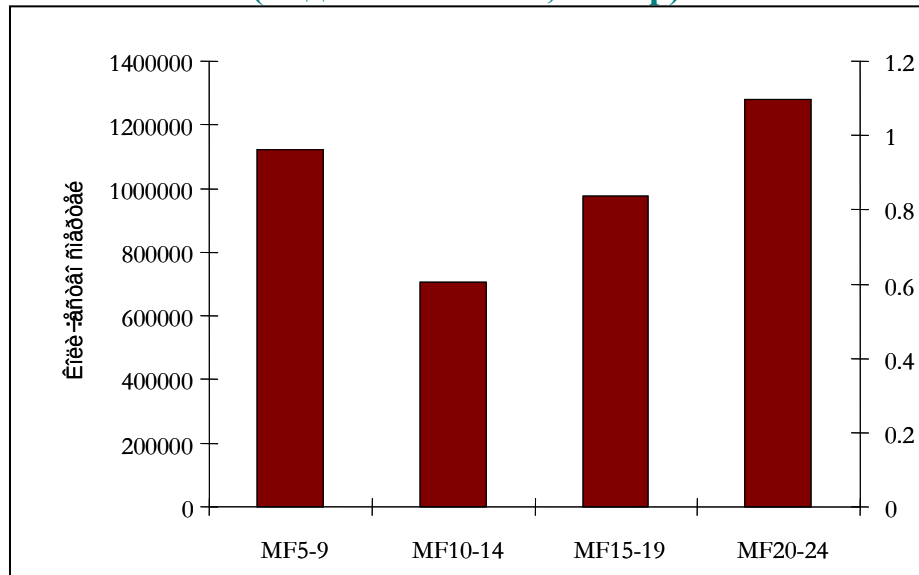
Тема для обговорення

Більшість підлітків “здорова”, оскільки рівень смертності та захворюваності серед підлітків нижчий у порівнянні з дітьми та дорослими. На **слайді Б 6-1** (джерело: ВООЗ, 2000) очевидний нижчий рівень смертності серед підлітків (у віці між 10-14 і 15-19 роками) у порівнянні з дітьми у віці 5-9 років і дорослішою віковою групою між 20-24 роками.

Смертність (кількість смертей і рівень смертності) серед чоловіків і жінок (у віці 5-24) по 5-річних інтервалах, 1999

СЛАЙД Б 6-1

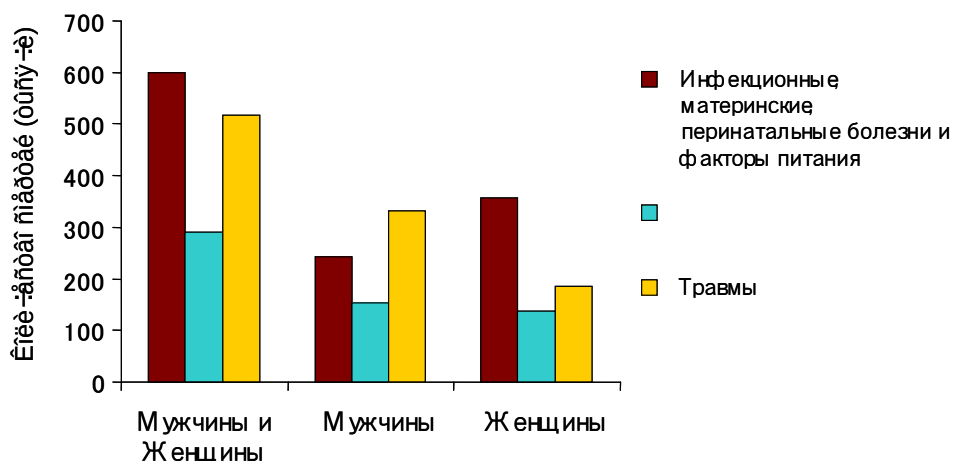
(за даними ВООЗ, 2000 р)

На слайді Б 6-2 (джерело: ВООЗ, 2002) видно, що для чоловіків у всьому світі характерний вищий рівень смертності в результаті травм (через акти насильства, нещасних випадків і суїциду) і в результаті неінфекційних хвороб. У той же час для жінок характерний вищий рівень смертності у результаті проблем із репродуктивним здоров'ям, станом харчування й інфекційних захворювань.

СЛАЙД Б 6-2

Різниця рівня смертності чоловіків та жінок (від 10-19 років) (ВООЗ, 2002 рік)

Тема для обговорення

На **слайді Б6-3** перераховані головні причини смертельних випадків серед підлітків у світовому масштабі, які включають ВІЛ-асоційовані захворювання, захворювання, пов'язані з материнством, малярію, травми та інфекції нижніх дихальних шляхів. Відзначте значну різницю у причинах смерті в групах з різною статевою приналежністю. Для підлітків чоловічої статі характерний вищий рівень смертності, тоді як для підлітків жіночої статі характерний вищий рівень захворюваності.

СЛАЙД Б 6-3

Десять головних причин смертності серед підлітків (10-19) в 1999 році (за даними ВООЗ)

Чоловіки

1. Дорожньо-транспортні пригоди
2. Малярія
3. Інфекції нижніх дихальних шляхів
4. Інші ненавмисні травми
5. Утоплення
6. Вбивства
7. Самогубства
8. ВІЛ
9. Діарея
10. Туберкульоз

Жінки

1. ВІЛ
2. Стани, пов'язані з материнством
3. Малярія
4. Інфекції нижніх дихальних шляхів
5. Туберкульоз
6. Самогубства
7. Діарея
8. Дорожні пригоди
9. Пожежі
10. Інші ненавмисні травми

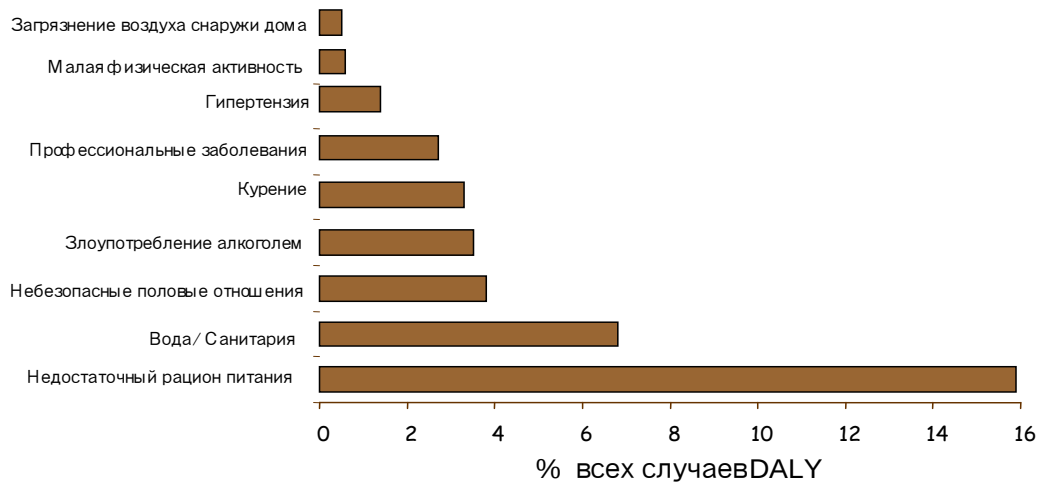
Тема для обговорення

На **слайді Б 6-4** (джерело: ВООЗ, 1995) показано, що фактори ризику, що зустрічаються у підлітковому віці (тобто, зловживання тютюном, алкоголем та іншими шкідливими речовинами, небезпечні статеві стосунки та відсутність фізичної активності) можуть призвести до серйозних проблем із здоров'ям, як у підлітковому періоді, так і в пізніші роки. Це, у свою чергу, веде до збільшення глобального тягаря хвороб.

Для розрахунку глобального тягаря хвороб використовується величина, що називається DALY (індекс, що відображає число років життя, скоректованих з урахуванням непрацездатності). Один DALY еквівалентний одному року здорового життя, який може бути втрачений через непрацездатності. Використання DALY дозволяє пов'язати втрату працездатності із втраченими роками в результаті передчасної смерті. DALY були розраховані для великої кількості основних станів здоров'я, а загальна кількість DALY, втрачених по всьому світі з усіх причин, називається Глобальним Тягарем Хвороб.

СЛАЙД Б 6-4

Фактори ризику, що формують Глобальний Тягар Хвороб

Тема для обговорення

список “пріоритетних” проблем із здоров'ям, з якими стикаються підлітки, на основі інформації, зібраної по всьому світу. Кожен з цих пунктів відповідає трьом наведеним нижче критеріям: по-перше, це причини смертності або захворюваності або в підлітковому періоді, або в пізніші роки, як наслідок шкідливих звичок, набутих у ці роки. По-друге, це причини високих рівнів смертності і захворюваності. По-третє, цілий ряд таких проблем із здоров'ям тісно пов'язаний зі шкідливими звичками. Наприклад, зловживання шкідливими речовинами пов'язане із депресивними станами, а зловживання алкоголем спричиняє дорожньо-транспортні пригоди.

слайді Б 6-5

Деталі про масштаб даних проблем і відповідні джерела інформації надані у розділі 4 модулю Б посібнику для учасника, який називається “Розмах обраних пріоритетних проблем із здоров'ям, що уражають підлітків у глобальному масштабі”.

СЛАЙД Б 6-5

“Пріоритетні” проблеми здоров'я, що уражають підлітків по всьому світі

- Навмисні та ненавмисні травми
- Проблеми статевого та репродуктивного здоров'я (включаючи ВІЛ/СНІД)
- Вживання та зловживання шкідливими субстанціями (тютюн, алкоголь та інші)
- Проблеми психічного здоров'я
- Проблеми харчування
- Ендемічні та хронічні захворювання

захід 6-2

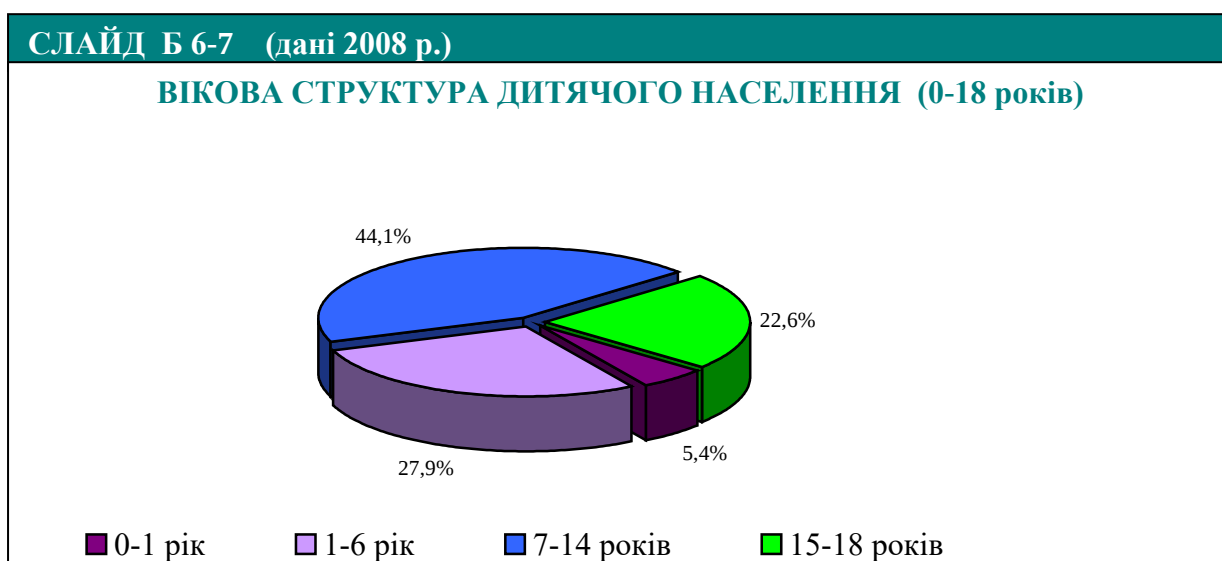
Міні-лекція

Дайте огляд учасникам семінару-тренінгу про проблеми здоров'я підлітків в Україні. Покажіть слайди та прокоментуйте їх.

Аналіз здоров'я підлітків в Україні за даними МОЗ України станом на 2008 рік

Небезпечні форми поведінки підлітків щодо ризику інфікування ВІЛ

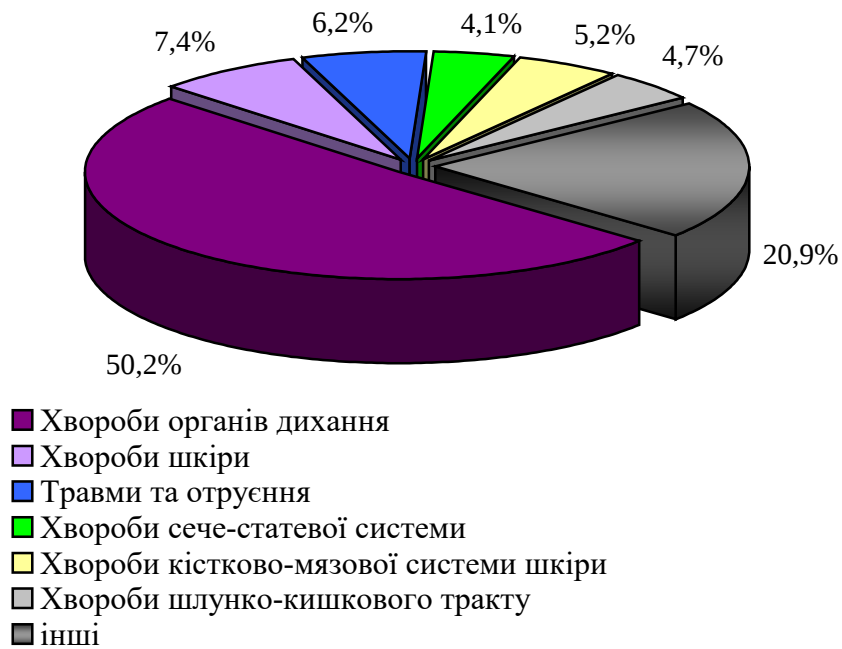
СЛАЙД Б 6-6 (дані 2008 р.)	
81 %	пробували АЛКОГОЛЬНІ НАПОЇ
52 %	перший СЕКСУАЛЬНИЙ КОНТАКТ у неповнолітньому віці
37 %	сильне алкогольне або наркотичне сп'яніння при сексуальних контактах впродовж останнього року
21 %	вступали у статевий зв'язок з трьома та більше партнерами
5 %	мають досвід вживання наркотиків
1%	мають досвід вживання ін'єкційних наркотиків

Структура захворюваності серед підлітків 15-17 років

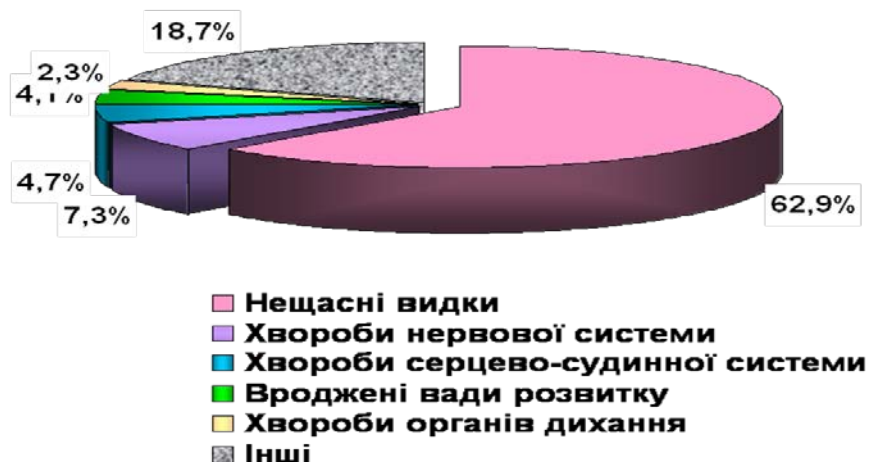
СЛАЙД Б 6-8 (дані 2008 р.)

Структура захворюваності
серед підлітків 15 - 17 років

СЛАЙД Б 6-9 (дані 2008 р.)

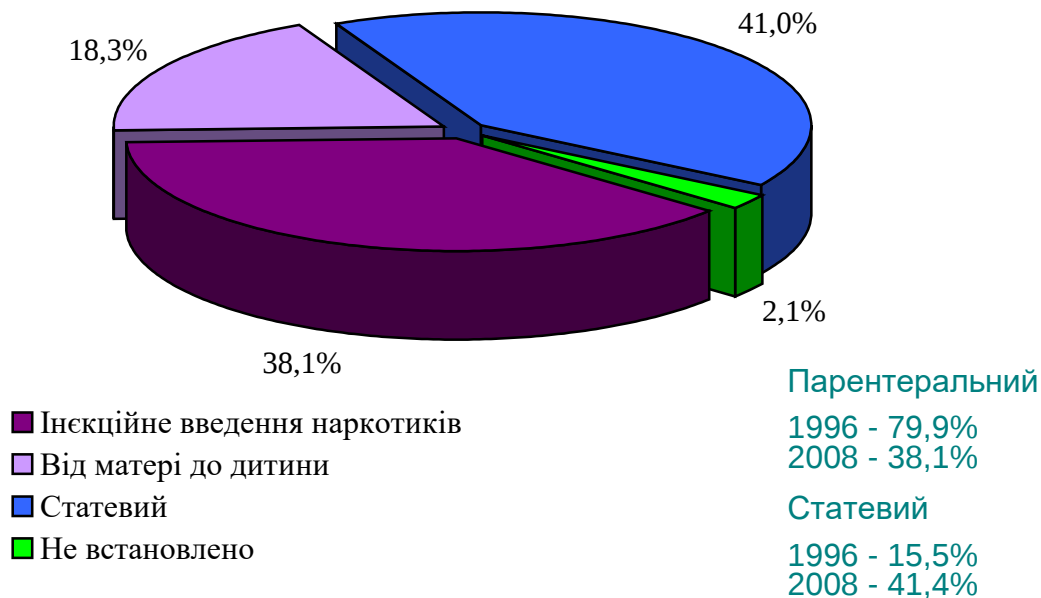
СТРУКТУРА
СМЕРТНОСТІ ПІДЛІТКІВ
15 - 17 РОКІВ

(на презентації-ще додаткові слайди Б6-9-1, Б6-9-2,Б6-9-3)

СЛАЙД Б 6-10 (дані 2008 р.)

Шляхи передачі ВІЛ-інфекції в Україні

СЛАЙД Б 6-11

Молоде обличчя епідемії

- Кількість нових випадків ВІЛ-інфекції серед СІН 15-19 років збільшилось майже втричі та складає 32.3% від загальної кількості позитивних людей.
- Вік першої проби вживання ін'єкційних наркотиків знизився до 13-15 років з наступним переходом до регулярного їх вживання у віці до 17 років.
- Від 10 до 20% робітників комерційного сексу в Україні мають вік в до 18 років.

СЛАЙД Б 6-12

Складність проблеми стану здоров'я підлітків полягає в тому, що:

- з одного боку, самі підлітки недооцінюють стан свого здоров'я і часто відмовляються від обстеження і лікування
- з іншого боку, більшість лікарів різних спеціальностей не володіє питаннями фізіології і патології підліткового віку

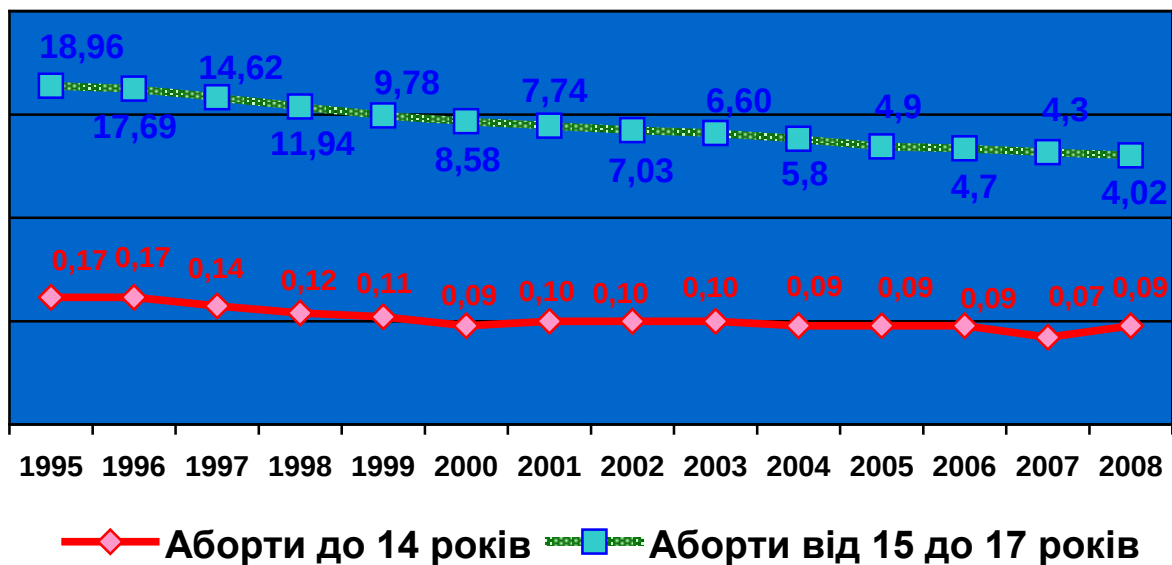
СЛАЙД Б 6-13

В СТРУКТУРІ ЗАХВОРЮВАНЬ МОЛОДІ ЗРОСТАЄ ПИТОМА ВАГА «ЗАХВОРЮВАНЬ РИЗИКОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ».

Епідемія ВІЛ-інфекції та хвороб, що передаються статевим шляхом, а також вживання наркотиків вимагають активізувати розвиток в Україні мережі закладів медико-соціальної допомоги нового типу для вирішення проблем здоров’я підлітків

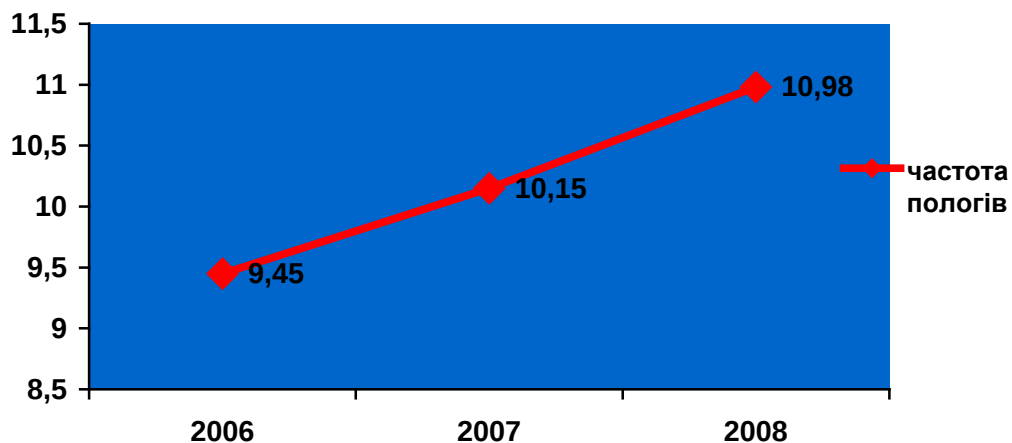
СЛАЙД Б 6-14

**ДИНАМІКА ЧАСТОТИ АБОРТІВ У ДІВЧАТОК
0-14 та 15-17 років за 1995 - 2008 роки**

СЛАЙД Б 6-15

**Частота пологів у дівчаток 15-17 років, Україна
(на 1000 дівчаток 15-17 років)**

захід 6-3

Обговорення на пленарному занятті

Повісьте заздалегідь підготовлений **стендовий блокнот Б-7** і запросіть учасників поділитися інформацією, що є у них, у відповідь на поставлені питання. Якщо вам удалося зібрати які-небудь факти або цифри відносно стану речей на місцевому рівні, поділіться цією інформацією з учасниками на даному етапі.

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-7

- **З якими проблемами здоров'я стикаються підлітки у вашій області/ регіоні/ населеному пункті**

Потім покажіть стендовий **блокнот Б-8**, також заздалегідь підготовлений. Підкресліть, що для того, щоб підготувати список пріоритетних проблем із здоров'ям підлітків на місцевому рівні, учасникам необхідно розглянути такі питання, як, наприклад, вказані на цьому аркуші блокнота.

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-8

- **Чи є дана проблема із здоров'ям чи шкідлива звичка пріоритетом для вашої області/регіону/населеного пункту?**
- **Хто вважає, що вони пріоритетні і чому?**
- **Наскільки широко вони поширені**

Закінчіть заняття, зробивши акцент на тому, що учасникам не потрібно складати такий список проблем у рамках даної справи, але що Міністерствам охорони здоров'я слід розробити даний список спільно з іншими відповідними організаціями, як урядовими, так і неурядовими, а також залучити підлітків до роботи з рішення пріоритетних проблем. Попросіть кожну групу по черзі представити свої дані.

Заняття 7

15 хв

Навіщо інвестувати в охорону здоров'я і розвитку підлітків?

Мета заняття

- Привести важливі причини, по яких необхідно інвестувати в охорону здоров'я та розвитку підлітків.

захід 7-1

Дискусія

Поясніть учасникам, що ви б хотіли попросити їх провести дискусію з важливого питання. Використовуйте **стендовий блокнот Б-9**.

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-9

Вкрай важливо, аби керівники охорони здоров'я на місцевому та національному рівні, а також інші фахівці приділяли особливу увагу проблемі стану здоров'я підлітків

Підкресліть, що вкрай важливо для учасників, як для осіб, що працюють у сфері здоров'я та розвитку підлітків, повністю зрозуміти точку зору системи охорони здоров'я відносно цього питання. Зробіть упор на те, що учасники повинні володіти інформацією (фактами та цифрами), щоб підкріпити висунуті ними аргументи та вимагати уваги й інвестицій в охорону здоров'я та розвитку підлітків.

Поясніть, що дві групи повинні підготувати набір аргументів за і проти даної позиції. Розділіть учасників на групу “за” і на групу “проти”. Скажіть, що кожна група повинна надати, принаймні, три переконливі аргументи (на картках), і що через п'ять хвилин групи мають бути готові почати дискусію. Для кожної групи оберіть окремий колір карток (“за” і “проти”).

Після закінчення відведених п'яти хвилин, коли обидві групи готові, попросіть учасника з групи “проти” вийти вперед, прикріпити кожен картку по черзі та “захистити” її зміст. Хтось із протилежної групи повинен запропонувати один ефективний контраргумент, що спростовує пропозицію супротивника, записану на картці. Записуйте контраргументи на стендовому блокноті.

Потім попросіть добровольця з групи “за” вийти вперед. Він або вона у свою чергу повинні прикріпити картки та викласти всі свої аргументи. Відразу після завершення промови попросіть групу супротивників спростувати викладені пункти.

захід 7-2

Огляд на пленарному занятті

Коли аргументи двох протилежних сторін будуть висловлені й обговорені, підведіть підсумок по проведеній дискусії та згадайте, що позиції обох сторін завжди матимуть в своєму розпорядженні сильні аргументи. Небагато людей визнають необхідним запитати, **ЧОМУ** важливо інвестувати у сферу охорони здоров'я дітей, оскільки негайні вигоди очевидні. Проте, необхідність інвестувати у здоров'я підлітків не завжди відразу впадає в очі, і учасників необхідно попередити про це.

Покажіть **слайд Б 7-1**, на яких показано три основні причини, чому необхідно інвестувати у охорону здоров'я підлітків.

СЛАЙД Б 7-1

Основні причини, чому необхідно інвестувати в охорону здоров'я та розвитку підлітків

- Переваги для здоров'я: знизити кількість смертей і захворювань як в підлітковому віці, так і в майбутньому через зв'язок поколінь
- Профілактика ПСШ, ВІЛ/СНІД, вагітності серед підлітків
- Економічні вигоди: підвищити продуктивність, віддачу від інвестицій, запобігти майбутнім витратам на охорону здоров'я
- Права людини: гарантувати право підлітків на максимально задовільний стан здоров'я

Тема для обговорення

Поліпшення й охорона здоров'я підлітків є хорошим ґрунтом для короткострокових і довгострокових інвестицій.

Більш того, те, що роблять підлітки сьогодні, вплине на їх здоров'я у дорослому віці або позначиться на здоров'ї їх дітей.

Поліпшення здоров'я підлітків підвищить їх успішність у школі, що сприятиме підвищенню продуктивності.

Інвестування у сферу охорони здоров'я та розвитку підлітків зменшить тягар хвороб як на цьому етапі, так і на наступних вікових етапах. Саме у підлітковому періоді формуються звички, що зберігаються протягом усього життя.

Наявність однієї лише пандемії ВІЛ/СНІД є достатнім аргументом, щоб по-новому поглянути на медичні служби, що надають допомогу підліткам. За даними ВООЗ більше 50% всіх нових випадків інфекційних захворювань реєструються у віці до 25 років. Паління, до якого часто звикаються у підлітковому віці, є причиною 150 мільйонів смертей, пов'язаних із палінням тютюну, у дорослому віці.

Конвенція з Прав Дитини (КПР) свідчить, що молоді люди мають право на життя, розвиток і (стаття 24) “на кращий досяжний стан здоров'я та на доступ до установ з метою лікування захворювань і реабілітації здоров'я”. КПР ратифікована майже всіма країнами світу

Заняття 8

10 хв

Керівні принципи, на яких заснована Орієнтаційна Програма

Мета заняття

- Викласти керівні принципи, на яких заснована Орієнтаційна Програма.

захід 8-1

Міні-лекція

Поясніть, що, ґрунтуючись на інформації, розглянутій на попередніх заняттях, ви зможете виділити основні принципи, що служать фундаментом для розробки робочих рамок програм у сфері охорони здоров'я та розвитку підлітків, а також для самої Орієнтаційної Програми.

Вам потрібно буде підкреслити, що декілька основних принципів вже розглядалися протягом даного модулю, та загострити увагу учасників на важливості цих принципів для вирішення кожного питання та проблеми, пов'язаної із здоров'ям, яка буде розглянута у подальших модулях.

Покажіть **слайд Б 8-1** та обговоріть з учасниками кожен принцип, вказаний на слайді.

СЛАЙД Б 8-1

Керівні принципи роботи з підлітками

- Юність – це час можливостей і ризику
- Не всі підлітки вразливі в однаковій мірі
- В основі повноцінного розвитку підлітків лежить профілактика медичних проблем
- Проблеми мають загальне коріння та пов'язані між собою
- Соціальне середовище справляє вплив на спосіб життя підлітків
- Необхідно враховувати в роботі гендерні відмінності підлітків і відмінності розвитку хлопчиків і дівчаток

Заохочуйте учасників коментувати, що відбувається. Попросіть їх поділитися досвідом і відповісти на поставлені питання, замість того, щоб самому давати відповіді. Поставте декілька питань тим учасникам, які, як ви думаєте, володіють великими знаннями з цього питання.

Тема для обговорення

Як обговорювалося раніше, кажучи загальними поняттями, підлітковий вік – це здоровий період життя. Проте деякі підлітки гинуть і ще багато хто стикається з проблемами здоров'я або набуває звичок, шкідливих для здоров'я, які можуть призвести до розвитку захворювання

або передчасної смерті у дорослому віці. У цьому плані, підлітковий вік – це період підвищеного ризику. Але це також період можливостей для індивідуума зростати та розвиватися (фізично, фізіологічно та соціально) повною мірою, аби бути готовим вступити у доросле життя.

Підлітки – це не гомогенна група людей; їх потреба у медичній інформації та послугах залежить від віку, рівня розвитку й обставин. Через різні обставини деякі групи підлітків більш вразливі до медичних і соціальних проблем, ніж інші групи підлітків.

Дві взаємно зв'язані цілі зі зміцнення здорового розвитку підлітків з одного боку та профілактика та реагування на проблеми із здоров'ям – з іншого, не можуть розглядатися окремо, оскільки вони тісно переплітаються один з одним. Надання профілактичної та лікувальної медичної допомоги при окремих захворюваннях є дуже важливим заходом. Проте, профілактика проблем, пов'язаних із здоров'ям (і шкідливих звичок, що є факторами ризику для здоров'я), шляхом підвищення ефективності захисних факторів (хороші стосунки з батьками та позитивна атмосфера в школі) і зниження факторів ризику (таких як низька самооцінка, конфлікти в сім'ї та несприятливі стосунки з однолітками) представляються ще важливішими заходами.

Наукові дослідження довели, що підліткові проблеми із здоров'ям тісно пов'язані між собою. Даний факт пояснюється тим, що багато захворювань підлітків є результатом одних і тих самих шкідливих звичок. Наприклад, зловживання шкідливими субстанціями є причиною депресивних станів; керування у п'яному стані призводить до високого травматизму в дорожньо-транспортних пригодах; недостатність харчування є причиною ускладнень під час вагітності та пологів. Безпечне (вільне від ризику захворіти або бути травмованим) середовище, в якому можна знайти підтримку, грає дуже велику роль у житті кожного індивідуума, надаючи можливість повністю розкрити свій потенціал і зберегти своє здоров'я. На жаль, більшість підлітків у сучасному світі живуть, вчаться та працюють в небезпечному та недружньому середовищі, яке справляє негативний вплив на їх здоров'я та розвиток.

Глибоке розуміння різниці біологічного процесу зростання та розвитку підлітків різної статі й усвідомлення, відповідно, різних проблем із здоров'ям, з якими стикаються підлітки, має дуже велике значення. В однаковій мірі важливо розуміти, як різні аспекти культури та соціального середовища впливають на підлітків чоловічої та жіночої статі та як у зв'язку з цим розглядають себе й інших підлітки різної статі.

Покажіть **слайд Б 8-2 та Б 8-3** та попросіть учасників прокоментувати їх. Як і на попередніх заняттях, не прагніть відповісти на всі питання або коментарі самі, а попросіть учасників зробити це за вас.

СЛАЙД Б 8-2

Ключі до успіху: Підлітки “у центрі” уваги

1. Спробувати зрозуміти окремі потреби кожного індивідуального підлітка
2. Поважати підлітків як осіб, а не просто як об'єкт того чинного захворювання
3. Визнавати та приділяти увагу точці зору та перспективам підлітків
4. Не допускати, щоб чийсь особисті вірування, стосунки, переваги й упередження впливали на професійну оцінку та дії

СЛАЙД Б 8-3

Ключі до успіху: Підлітки “у центрі” уваги

5. Пошана прав підлітка (як описано в Конвенції з Прав Дитини), у той же час, зважаючи на права й обов'язки батьків
6. Урахування інтересів підлітків при ухваленні рішень, що стосуються їх

Тема для обговорення

Помічені пункти 1-4 (**слайд Б 8-2**) не потребують пояснень. Прочитайте їх вголос і запропонуйте учасникам висловити свою думку, особливо з четвертого пункту.

Помічені пункти 5-6 (**слайд Б 8-3**) можуть потребувати подальшого обговорення. Деякі питання, з якими стикаються медичні працівники у своїй роботі з підлітками, не викликають труднощів (наприклад, такі як надання консультативної допомоги для вибору дієти або призначення ліків для лікування анемії). Інші питання (наприклад такі, як прохання 15-річного підлітка, що живе статевим життям поза шлюбом, поради йому метод контрацепції без відома батьків) стають причиною виникнення конфліктних ситуацій, коли йдеться про зіткнення між правами й обов'язками підлітків та їх батьків, або конфлікт між найкращим вирішенням проблеми для підлітка та чинним законодавством. У таких ситуаціях не буває легких рішень, але медичні працівники та інші спеціалісти, що надають медико-соціальні послуги підліткам, повинні уміти зустрітися віч-на-віч із подібними проблемами та ретельно їх обдумати. Треба повернутися до стендового блокноту Б-9, тому що для вирішення зазначених питань необхідна умова:

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-9

Вкрай важливо, аби керівники охорони здоров'я, освіти, соціальної політики на місцевому та національному рівні, політичні, громадські лідери приділяли особливу увагу проблемі стану здоров'я підлітків

Заняття 9

Огляд модулю

10 хв

Цілі заняття

- Зробити огляд та обговорити відповіді, відмічені на робочих аркушах вибіркової перевірки, які були заповнені під час першого заняття
- Зробити огляд по цілях модулю та перерахувати ключові моменти
- Дати учасникам можливість записати свої думки по заняттю в Індивідуальних Щоденниках Орієнтаційної Програми (ІЩОП)
- Нагадати учасникам внести поправки на Дошці актуальних проблем і поставити відмітки на Шкалі вимірювання настрою.

захід 9-1

Огляд робочих аркушів вибіркової перевірки

КОРИСНА ПОРАДА

Будь ласка, для отримання детальнішої інформації перегляньте ще раз відповідні розділи у Керівництві для викладача.

Попросіть учасників дістати робочі аркуші вибіркової перевірки, заповнені на початку модулю.

Попросіть учасників знову прочитати питання та поставити відмітку (X), якщо їх відповідь наприкінці модулю відрізняється від первинної відповіді.

Викладач пропонує переглянути відповіді учасників вибіркової перевірки та дати відповідь: чи удалося учасникам поповнити свої знання?

Запитайте учасників, чи у них питання, якщо є, обговоріть їх.

захід 9-2.

Огляд цілей

Покажіть на екрані цілі модулю (**слайди Б1-1 і Б1-2**) та попросіть учасників поставити будь-які питання або дати будь-які завершальні коментарі до цілей модулю. Попросіть учасників дати коментарі або критичні зауваження з приводу проведеного заняття. Розгляньте кожне питання, записане на Дошці актуальних проблем (питання розглядаються викладачем заздалегідь. Зверніть увагу учасників на **стендовий блокнот Б-10**

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-10

- Пригадати особистий підлітковий досвід учасників, як позитивний, так і негативний
- Дати визначення термінам “підлітковий період” і трьом віковим групам - “молоді люди”, “підлітки” та “молодь”
- Описати, як підлітковий досвід сучасних підлітків можна порівняти з досвідом їх однолітків минулих років.
- Описати природу та послідовність змін у підлітковому періоді

захід 9-3

Індивідуальний Щоденник Орієнтаційної Програми (ІЩОП)

Попросіть учасників дістати свої Індивідуальні Щоденники Орієнтаційної Програми (ІЩОП) або зошити, які використовувалися з цією метою.

Повісьте на видне місце стендовий блокнот Б 11 та попросіть учасників записати три ключові факти, які вони дізналися в ході модулю, і три новації, які вони планують внести до своєї роботи з підлітками, щоб запровадити теоретичні знання, набуті в ході роботи над модулем, до практичної роботи на місцях.

СТЕНДОВИЙ БЛОКНОТ Б-11

- Назвіть три найважливіших висновки, які ви отримали в результаті участі в модулі.
- Перерахуйте три пункти при роботі з підлітками, які б Ви хотіли реалізувати при поверненні на своє робоче місце

Поясніть учасникам, що дуже важливо вносити нові записи до свого щоденнику ОП щодня, оскільки дана інформація знадобиться їм під час завершального модулю.

захід 9-4

Нагадування та закриття

Нагадайте учасникам поставити відмітки на Шкалі вимірювання настрою та проглянути Дошку актуальних проблем, перш ніж завершити роботу.

ДОШКА АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

- Попросіть учасників записувати будь-які питання, що виникають у ході роботи, для обговорення їх у ході семінару.
- Нагадайте учасникам приділити час читанню посібника, в якому може виявитися корисна та цікава для них інформація.
- Надайте необхідну інформацію учасникам про час і місце проведення наступного модулю.
- Подякуйте учасникам за їх роботу

Орієнтаційна Програма «Здоров'я Підлітків» для Медичних Працівників та інших спеціалістів, що надають медико-соціальні послуги підліткам.

Додаток 1

Вибіркова перевірка

Заняття 1: Захід 1-2

ВИБІРКОВА ПЕРЕВІРКА 1

Які важливі зміни відбуваються в організмі людини у підлітковому віці?

будь ласка, дайте три відповіді

ВИБІРКОВА ПЕРЕВІРКА 2

Які найбільш важливі заходи щодо питань збереження здоров'я необхідно проводити з підлітками?

будь ласка, дайте три відповіді

ВИБІРКОВА ПЕРЕВІРКА 3

Назвіть чотири найбільш важливих проблеми підліткового здоров'я у вашому регіоні

будь ласка, дайте чотири відповіді

ВИБІРКОВА ПЕРЕВІРКА 4

**Ми повинні інвестувати у сферу охорону здоров'я підлітків,
тому що...**

будь ласка, дайте чотири відповіді

ВИБІРКОВА ПЕРЕВІРКА 5

**Чи згодні ви, що підлітки мають бути безпосередньо залучені до
роботу з розвитку, планування й оцінці програм здоров'я,
покликаних надавати їм допомогу?**

Будь ласка, відзначте свою відповідь крапкою на лінії

Згоден

можливо

не згоден

Орієнтаційна Програма «Здоров'я Підлітків» для Медичних Працівників та інших спеціалістів, що надають медико-соціальні послуги підліткам.

Додаток 2

Приклади листів

Заняття 5: Захід 5-1

Нижче наведені приклади типових листів, написаних підлітками у колонку особистих листів (“Крик душі”) або колонку, де даються відповіді на медичні питання, які допомагають зрозуміти труднощі та потреби підлітків, пов'язані із здоров'ям. Будь ласка, виберіть 3 або 4 листи, в яких відображені, як вам здається, проблеми, актуальні для підлітків у вашому регіоні, щоб провести дискусію на занятті.

ЛИСТ 1

Дорогий лікар!

Мене звати Маша, мені 16 років, я вчуся у школі і у мене є постійний хлопець, якому теж 16 років. Ми дуже сильно кохаємо один одного, але у нас ніколи не було сексу. Нещодавно він запропонував мені переспати з ним. Я відмовилася, тому що це проти моїх релігійних вірувань вступати в статевий зв'язок до шлюбу. Мій хлопець говорить мені, що оскільки ми все одно одружимося, то це не страшно. Я дуже сильно люблю його і не хочу його втратити.

Що я повинна зробити, щоб зберегти мого хлопця, не вступаючи з ним у статеві відносини?

ЛИСТ 2

Дорогий лікар!

Мене звати Оля, я 17-річна дівчина і зустрічаюся з чоловіком, який набагато старше за мене. Йому 33 роки, і він дуже добре до мене ставиться. Він завжди допомагає мені купувати книги, одяг та інші речі, потрібні для школи. У нас був статевий зв'язок одного дня, і я хвилююся, що могла завагітніти. Я боюся, що він кине мене, оскільки у нього вже є дружина.

Як мені переконатися, вагітна я чи ні? Чи повинна я говорити йому про це? Що мені робити, якщо він кине мене?

ЛИСТ 3

Дорогий лікар!

Мене звати Ксенія, мені 17 років і я дуже часто займаюся сексом зі своїм хлопцем. Нещодавно я прочитала, що якщо не користуватися презервативами, то можна захворіти ІПСШ або СНІДОМ. Я поговорила зі своїм хлопцем про необхідність користуватися презервативами. Але він погрозив, що якщо я знову заговорю на цю тему, він піде до своєї старої дівчини. Я не хочу втратити його, наполягаючи на використанні презервативів. Мій хлопець сказав мені, що якщо помитися відразу після сексу, то не захворієш СНІДОМ або ІПСШ. Так я і збираюся зробити.

Чи вірно те, що говорить мій хлопець? Чи може це допомогти?

ЛИСТ 4

Дорогий лікар!

Мене звати Максим, мені 16 років. Я дуже щасливий, оскільки у мене є справжній друг. Ми разом граємо у футбол і ходимо в кіно. Кілька днів тому я дізнався, що мій друг вживає наркотик Екстазі. Я приголомшений, оскільки чув, що цей наркотик може справляти сильний негативний вплив на здоров'я. Мене самого важко змусити робити речі, які мені не подобаються. Я точно знаю, що ніколи не вживатиму жодних наркотиків. Я хвилююся, що мої батьки дізнаються, чим займається мій друг, і заборонять мені дружити з ним. Що мені зробити, аби ніхто не дізнався, чим займається мій друг, і як мені допомогти йому кинути приймати наркотик? Я не хочу втратити його як друга

ЛИСТ 5

Дорогий лікар!

День1 М День2 атаДЕНЬ3 18День4 я дуДень5 а. У мене був роман із хлопцем рік тому. Ми
таї ха. ді о кі. займалися сексом. Коли він дізнався, що я
ваї ••поки•• А я ажилас• | ти аборт. Окрім мого колишнього хлопця і
по, го не ге, що.. збила.
• Але все одно, я почуваю себе ду винною, після того, що зробила. Я ніяк не можу забути про
• те, що сталося. Це позначається і оїх стосунках з людьми. Я не хочу знаходитися серед інших
• людей, мені здається, вони бачат не наскрізь.

Що я повинна зробити, аби скинути цей важкий тягар зі своєї душі?

ЛИСТ

Дорогий лікар!

Ми - два брати(13 і 15 років), якими дуже потрібна Ваша допомога, аби розібратися в жахливій родинній проблемі. Наш батько алкоголік і напивається щодня. Кожного разу, коли він приходить додому п'яний, він починає сваритися з матір'ю і сильно її б'є. Це продовжується вже довго. Ми більше не можемо бачити, як страждає наша мати. Ми дуже боїмося, що він може убити її. Ми хотіли звернутися за допомогою, але не знаємо, куди, і боїмося, що батько уб'є нас, якщо дізнається, що ми написали Вам.

Що нам робити і куди ми можемо звернутися по допомогу?

ЛИСТ 7

Дорогий лікар!

Я вся в сльозах, коли пишу Вам це лист. Мене звати Оксана, мені 16 років, вчуся в школі. Я зустрічалася з хлопцем, який старший за мене, йому 27. Ми зустрічалися шість місяців, займалися сексом, він говорив, що любить мене і одружується зі мною. Нещодавно я була у лікаря і дізналася, що вагітна, я сказала про це моєму хлопцеві, але він наполягає, аби я зробила аборт, інакше він мене покине. Мої батьки не знають, що я вагітна, боюся їм про це сказати, Я не знаю, що мені робити. Може бути єдиний вихід з ситуації – це вбити себе.

Будь ласка, допоможіть мені!

ЛИСТ 8

Дорогий лікар!

Я дуже боюся писати Вам цього листа і просити Вашої допомоги. Тиждень тому наш сусід запропонував підвезти мене додому. Я подякувала та сіла в машину. Він був дуже добрий, дав мені солодощів і сказав, що я стала дуже гарною дівчиною. Ми поїхали по об'їзній дорозі, тому що вона була краща за його словами. Він заїхав в ліс і почав мене цілувати, зірвав з мене одяг. Я благала його зупинитися та намагалася відбитися, але він був дуже сильний. Він ударив і згвалтував мене. Він сказав, що якщо я кому-небудь розповім, то він уб'є мене і покалічить мого маленького братика. Він вимагає, аби ми знову зустрілися. Минулого місяця в школі ми розмовляли про СНІД і мені здається, що я заразилася. Моя бідна мати дуже багато працює, і я боюся їй розповісти. Я відчуваю себе такою винною, і мені дуже боляче.

Я не знаю, що мені робити. Чи можете Ви допомогти мені?